

La legionel·la contagia la malfiança

El brot de la malaltia dels legionaris a Mataró s'allarga més del que tots esperaven i a Alcoi és la quarta vegada que apareix la legionel·la des de 1999.

La legislació sobre el control sanitari de les possibles fonts de contagi –i el seu compliment– apareix com l'única manera de dominar un bacteri que ens visita massa sovint. Els veïns volen, sobretot, depurar responsabilitats.

Al barri de Cerdanyola de Mataró, els veïns estan tan escandalitzats com espantats. L'aparició d'un brot de legionel·la, el bacteri que ja s'ha emportat dos veïns, l'endemà les festes de Les Santes –el 30 de juliol– és el tema de conversa arreu. Tothom coneix un veí que l'ha patit i tothom ha sentit parlar durant un mes sencer dels possibles culpables: des de la fàbrica de gel Hielos del Maresme –l'última i sembla que definitiva font de la infecció– fins al Centre d'Atenció Primària del barri –que sí que tenia legionel·la, però no del tipus *pneumophilla*, que és la responsable de la legionel·losi. Hi ha la por al contagi, però sobretot hi ha la indignació per la desorientació que, interpreten, domina les administracions responsables, des de l'Ajuntament fins a la Generalitat. Als bars, perden l'humor –“Vols gel contaminat, maca?”– quan algú recorda que a Alcoi acaba d'esclatar el quart brot en tres anys i els responsables no estan identificats.

A Mataró el nombre d'afectats s'acosta al centenar, mentre que a Alcoi aquest cop “només” n'hi ha hagut vuit, sense que s'hagin produït nous casos des del dia 17. Com a mesura de prevenció, el regidor de Sanitat d'Alcoi ha promès que es faran nous controls a aquelles empreses amb torres de refrigeració que estan de vacances, perquè la represa de l'activitat industrial no pugui portar una nova epidèmia. La instal·lació responsable d'aquest últim brot, però, tampoc no ha estat localitzada.

La malaltia. La legionel·losi és un tipus de pneumònia causada per la *Legionella pneumophilla*, un bacteri que no

més resulta perillós si es troba en concentracions molt grans. El contagi es produeix quan una persona inhala petites gotetes d'aigua carregades del bacteri, però no s'encomana de persona a persona. És per això que els tècnics, a l'hora de buscar els responsables dels contagis acostumen a examinar torres de refrigeració –els aires condicionats domèstics no, perquè funcionen amb aire–, i, en el cas de Mataró, han començat a inspeccionar també els camions de la neteja municipal, els regs per aspersió i les fonts públiques.

El nom de legionel·la procedeix del primer cas en què es va detectar el bacteri: va ser el 1976, quan un brot de pneumònia va afectar els participants d'una convenció de la Legió Americana a Filadèlfia. Com ara els veïns de Mataró o Alcoi afectats, els legionaris americans van començar a sentir pèrdua d'energia, maldecaps, nàusees, febre alta i dolors musculars. La ignorància, en aquell moment, sobre l'origen de la malaltia va fer que moriren trenta-quatre dels 221 legionaris afectats. Actualment, la malaltia es tracta amb antibiòtics de la família dels macròlids o de les noves quinolones, i obliga els afectats a ser hospitalitzats quatre o cinc dies, dependent del seu sistema immunitari i del moment en què se'ls hagi diagnosticat l'origen de la pneumònia. Els coneixements sobre la legionel·losi fan possible recuperar la majoria de casos, amb l'excepció d'aquells que ja pateixen problemes respiratoris greus o que tenen un sistema de defenses insuficient.

La legionel·losi no es pot considerar una malaltia molt rara. Acostuma a passar, però, que surten casos aïllats, sense

Per l'hospital de Mataró ja han passat prop de cent persones afectades de legionel·losi.

que esdevinguin brots epidèmics. Segons el Centre de Prevenció i Control de Malalties d'Atlanta, als Estats Units, entre un 65% i un 80% dels casos que es registren als Estats Units (entre 10.000 i 15.000 persones cada any) surten esporàdicament i no afecten més de dues o tres persones. I un estudi de la universitat americana d'Ohio assenyala que només es diagnostica correctament el 3% dels casos de legionel·losi, mentre que els altres passen com a pneumònies produïdes per altres causes. Aquí i ara, els metges asseguren que la pneumònia per legionel·la s'identifica de manera prou ràpida. Segons Antoni Torres, vicepresident de la Societat Espanyola de Pneumologia, "ara hi ha mètodes per detectar l'antigen urinari i en menys d'una hora sabem si la pneumònia ha estat causada per la legionel·la". Torres afegeix que

abans, quan era més difícil conèixer les causes de la malaltia, tampoc no hi havia perill, perquè s'aplicaven tractaments amb una cobertura d'antibiòtics àmplia, que també incloïa els que aturen la legionel·la.

Les epidèmies. El que no sembla tan comú és la proliferació de brots epidèmics. L'estat espanyol apareix com un dels que presenten més brots, després dels Estats Units i Austràlia, estats que tenen una extensió incomparablement més gran. A més, el brot que l'any passat va afectar 715 persones a Múrcia és el més gran registrat mai, segons HC, una empresa nord-americana especialitzada a oferir informació i recursos sobre la legionel·la i d'altres patologies.

Alguns especialistes, però, posen aquestes dades en quarantena. Antoni

Torres creu que l'escassa informació que ens arriba sobre els brots de legionel·la a d'altres països de la conca mediterrània no és un símptoma clar de l'absència dels brots: "Fa deu o quinze anys aquí no es feien públics tots els brots de legionel·la —l'hospital de Can Ruti de Badalona i l'hospital Clínic de Barcelona en van patir i mai no es va saber—; és molt possible que en altres països passi això. La informació sobre aquests temes és característica dels països més desenvolupats."

Pel que fa als països del nord d'Europa, Antoni Torres recorda també que la legionel·la és endèmica a la conca mediterrània i, per tant, és lògic que n'hi hagi més brots aquí que no a Noruega o Alemanya.

Antoni Torres ha anunciat a aquest setmanari la seva intenció de proposar, en la pròxima reunió de la Societat Espa-

nyola de Pneumologia, un estudi per a fixar unes normes de prevenció de la legionel·la i d'altres malalties que també es contagien per aerosols. Bàsicament, segons Torres, aquestes normes haurien d'anar encaminades al control sanitari de les torres de refrigeració i de les altres possibles fonts de contagi.

De fet, el Govern espanyol va aprovar el juliol de 2001 un Reial Decret que ja marcava el camí per augmentar el control de les possibles fonts d'infecció i, tant la Generalitat Valenciana com la de Catalunya, van aprovar decrets que desenvolupaven la norma estatal. Aquesta legislació és suficient, segons Imma Rodríguez, directora de qualitat dels Laboratoris SPM, una empresa acreditada per a fer inspeccions oficials i prevenir o tractar les infeccions per legionel·la. El reial decret de juliol de 2001 obliga a revisar torres de refrigeració i altres sistemes com ara banyeres d'hidromassatge, i el decret aprovat per la Generalitat de Catalunya el maig de 2002 parla de controls periòdics d'aquestes instal·lacions i de sancions per incompliment. Rodríguez pensa que "si tots compliren aquestes normes seria molt més difícil que es donessin brots com el que afecta Mataró". Les normatives preveuen un control fisicoquímic i un control microbiològic per saber si hi ha la legionel·la o si hi ha un medi favorable perquè es desenvolupi: "La legionel·la, en petites quantitats, és a tot arreu: de fet, arriba als sistemes de refrigeració mitjançant la xarxa de distribució d'aigües. Si nosaltres detectem que una instal·lació té les condicions perquè el bacteri hi pugui fer una colònia infectiva, la tractem amb temperatures elevades i clor, i s'eviten tots els riscs. Però si no es fa cap control ni cap actuació, la legionel·la pot créixer, ja que és un bacteri resistent, que suporta temperatures d'entre 20° i 50° i un PH molt àcid".

Els responsables. El decret de la Generalitat de Catalunya promou l'autocontrol de les petites instal·lacions i obliga a revisar les torres de refrigeració un cop cada mes. Malgrat això, el brot de Mataró evidencia que hi ha alguna cosa que no rutlla. D'una banda, el mateix

Centre d'Atenció Primària de Mataró presentava legionel·la. Tot i que no és del tipus infecciu, la presència del bacteri revela que els controls que promou l'administració no es fan a les seves instal·lacions. D'altra banda, encara es desconeix si l'empresa Hielos del Maresme tenia tots els permisos necessaris per dur a terme la seva activitat. Com assenyala l'alcalde de Mataró, Manuel Mas, la setmana passada, "la responsabilitat de l'administració és diferent si l'empresa és il·legal, la qual cosa impedeix fer controls, que si està registrada i no ha passat cap revisió".

Imma Rodríguez creu que "hi ha una manca d'informació i de conscienciació dels empresaris i això impedeix que els controls es facin". Les administracions, afegeix la directora de qualitat dels Laboratoris SPM, "han d'abocar-hi més recursos i fer campanyes d'informació —si cal amb la pressió d'una inspecció—, per-

Grups d'afectats per la legionel·la de Mataró i Alcoi iniciaran processos judicials

L'última torre de refrigeració sospitosa de ser la causant del brot de legionel·losi de Mataró.

què no hi ha conscienciació de la importància de la salut pública".

Al barri de Cerdanyola, on el nombre d'afectats ja s'acosta al centenar, les promeses de sancions als responsables de Hielos del Maresme no els convencen. Voldrien, simplement, que no hagués passat. Un grup de quinze afectats, representats per l'advocat Marc Fontdeglòria, han presentat una demanda contra l'Ajuntament i la Generalitat "per saber si han pres totes les mesures possibles". Els afectats volen, sobretot, informes de laboratoris independents que els assenyalin els responsables.

A Alcoi també es presentarà aviat una demanda per un delictes contra el medi ambient amb resultat de lesions. La intenció de l'associació d'afectats per la legionel·la i de trenta persones afectades per diversos brots és que el jutjat investigui el cas i depuri responsabilitats.

Alex Milian